

ЎЗБЕКИСТОННИНГ ТИББИЁТ СОҲАСИ БЎЙИЧА
ОСИЁ ДАВЛАТЛАРИ БИЛАН АЛОҚАЛАРИ

Ғолиб Ҳолиқов

АТМУ Тарих кафедраси доценти

Аннотация: Ушбу мақола Ўзбекистон Республикасининг асосан Осиё давлатлари ва хорижий ташилотлар билан соғлиқни сақлаш соҳасида ҳамкорлик алоқалари ҳақида маълумотлар берилган.

Калит сўзлар: соғлиқни сақлаш, аҳоли саломатлиги, ҳамкорлик алоқалари, тиббиёт, ҳамшира, таълимини такомиллаштириш, ҳамширалик иши, Соғлиқни сақлаш вазирлиги, “UNFPA” халқаро ташикоти

Мамлакатимиз ривожини турли соҳалардагина эмас, балки миллатимизнинг ҳар бир қиёфаси кўринишида кўришимиз мумкин. Миллат борки, ўз ўтмишини ардоқламасдан келажагини ярата олмайди. Бизнинг ўтмишимиз нима ёки ким билан белгиланади, деган саволга шундай жавоб бериш мумкин: Ўтмиш – бу келажак учун ёғду бўлиб нур таратаётган кекса отахону онажонларимиз. Уларнинг ёрдамисиз келажагимизни том маънода гўзал қилиб яратиши жуда мушкулдир. Шу мақсадда Ўзбекистон мустақилликдан кейин қатор хорижий давлатлар билан ҳамкорликни амалга ошира бошлади. Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги ва Япония Халқаро Ҳамкорлик Агентлиги (JICA) билан амалга оширилаётган “Ўзбекистон Республикасида Ҳамширалик таълимини такомиллаштириш лойиҳаси” доирасидаги “Қарияларда ҳамширалик парвариши” дастури асосида 2007 йил 22-24 март кунлари навбатдаги 4-семинар 2 тиббиёт коллежида ўтказилди [1].

Ҳамшираларни бу дастурлар асосида ўқитиш учун Япониядаги тиббиёт университетларидан келган ҳамширалик таълими соҳаси мутахассисларининг ёрдами катта бўлди. Япония профессор-ўқитувчилари билан “Ҳамширалик таълимини такомиллаштириш маркази” ўқитувчиларининг дўстона ҳамкорликлари асосида Ўзбекистондаги катталар ва қариялар ҳолатини, яшаш тарзи ва руҳий аҳволини ҳисобга олган ҳолда “Катталарда ва қарияларда ҳамширалик парвариши” дастурлари тузилиб, бу такомиллаштирилган дастурлар асосида ҳамшираларимиз ўқитилди. Бу ишларни амалга оширишда Япониядан келган мутахассисларнинг хизматлари катта бўлди.

Улар профессор Сато Рейко хоним – Хосо университетида “Катталарда ва қарияларда ҳамширалик парвариши” бўйича ўқитувчиси, доцент Матсуда Ёшими хоним- Гифу университетида хирургия соҳасида “Шошилич ҳамширалик парвариши” бўйича ўқитувчиси, профессор Окамитсу Кёко хоним – Хиросима университетининг Соғлиқни сақлаш ва ижтимоий таъминот факультетининг ҳамширалик иши кафедрасида ўқитувчи, Немото Кейко хоним – Чибо

университетида “Қарияларда ҳамширалик парвариши” бўйича ўқитувчи бўлиб, клиник ҳамшираларга дарс беради, доцент Ямадо Ритсуко хоним – Хоккайдо университетида “Қарияларда ҳамширалик парвариши” бўйича ўқитувчи ва Ишида Ёшика хоним – Хиросима университетида “Қарияларда ҳамширалик парвариши” бўйича ўқитувчи вазифаларида фаолият кўрсатиб келмоқда [1].

Семинар давомида Япониядан келган мутахассислар “Қарияларда ҳамширалик парвариши” дастурида асосий эътибор нималарга қаратилиши ҳақида фикр-мулоҳазаларни билдиришди. Хусусан, профессор. Сато Рейко хоним шундай дейди. Умуман ҳамширалик парваришида биринчи ўринда инсон яхлит олинди, бунда унинг бутун кундалик ҳаёти ва руҳий аҳволи алоҳида эътиборга олинди лозим. Шу ҳолатларни эътиборга олган ҳолда ҳамширалик парвариши олиб борилса, мақсадга мувофиқ бўлади. “Қарияларда ҳамширалик парвариши” нинг асосий мақсади кексаларнинг соғлом, фаол ва қолган умрининг мазмунли ўтишига қаратилган [1].

Ҳамширалик парвариши юзасидан Ямада Ритсудо хоним ўз фикрларини билдирди.

Парваришда касаллигида қатъи назар, инсоннинг нормал ҳаёт олиб бориши асосий принцип қилиб олинди лозим. Дарсларда қарияларнинг бугунги аҳволи ўрганиб чиқилиб, уларга мос равишда парвариш методларини танлаб олиб боориш ва биринчи ўринда маданият ҳамда урф-одатларни ҳисобга олиш зарур [1].

Япония тажрибасидан фойдаланган ҳолда, уларнинг мутахассислари билан биргаликда “Қарияларда ҳамширалик парвариши” дастурини ишлаб чиқдик ва бу дастур бўйича Ўзбекистоннинг турли ҳудудларидан 200 дан ортиқ ҳамшира ва ўқитувчиларимиз ўқитилди. Бу ҳамшираларимиз ҳам ўз тажрибаларини амалётда қўллаши ва таълимга жорий этиши биз учун катта ютуқ ҳисобланади [1].

Тошкентда БМТнинг Марказий Осиё, Озёрбайжон ва Қозоғистондаги аҳолининг кўпайиши фонди (UNFPA) ваколатхонаси очилди. Мазкур фонд ривожланаётган мамлакатларга, шунингдек иқтисодиёти янги изга тушаётган мамлакатларга аҳоли кўпайиши масаласини ҳал этишда ёрдам кўрсатишга даъват қилинган. Ривожланаётган мамлакатларга берилаётган ёрдамнинг тўртдан бир қисмига яқини UNFPA алоқа йўллари орқали олишади. Фонд заҳираси 1995 йили 300 миллион АҚШ долларини ташкил этди.

Соғлиқни сақлаш муассасаларининг моддий-техник базасини ривожлантириш мақсадида 2013 йил инвестиция дастури доирасида 143 та тиббиёт муассасаларида қурилиш-реконструкция ишларига 198,7 млрд. сўм маблағ сарфланди, бу йиллик режага нисбатан 64,8 % ни ташкил этди [2].

Инвестиция дастурига асосан, 13 та вилоят болалар кўп тармоқли тиббиёт марказларини, Тошкент педиатрия тиббиёт институти клиникасини, Республика ихтисослаштирилган илмий-амалий марказини, Республика ихтисослаштирилган кардиология марказини замонавий ташхис ва даволаш ускуналари билан жиҳозлаш учун асбоб-ускуналарини харид қилиш ва келтириш ишлари амалга оширилмоқда. Ушбу мақсадларда жами 9,9 млн АҚШ доллар маблағ сарф-харажат қилинди. Тез

тиббий ёрдам хизмати учун режалаштирилган 100 дона “ДАМАС АМБ” автомашиналарининг 55 таси жойларга етказилди [2].

Ихтисослашган марказлар, клиникалар ва шифохоналарда фаолият кўрсатаётган тиббиёт ходимларини замонавий билим ва кўникмаларга, энг илғор тиббий технологияларга эга бўлишини таъминлаш мақсадида хорижий давлатларнинг етук марказ ва клиникаларида 240 нафар тиббиёт ходимлари малакасини оширди. Туркиянинг ТИКА ташкилоти билан музокаралар натижасида 2013-2015 йилларда Туркиянинг етакчи тиббиёт муассасаларида йилига 30-40 нафар мутахассисларнинг малака оширишлари кўзда тутилди [2].

Қозоғистоннинг “DISTRILAB” ТОО ташкилоти томонидан Соғлиқни сақлаш вазирлигининг 2012 йил 6 мартдаги 283-сонли фармойиши асосида Фарғона вилояти наркология диспансерига мурувват ёрдам тариқасида ажратилган қиймати 3641,00 еврога тенг “ЭБА-21” русумли гематокритли центрифугани Фарғона вилояти кўп тармоқли тиббиёт маркази балансига ўтказилсин [3].

Соғлиқни сақлаш вазирлиги номига “UNFPA” халқаро ташкилотининг топшириғи асосида Италиянинг “Fazzini S.R.L.” компаниясининг кўрсатмасига кўра, Латвиянинг “Компасс” МЧЖ томонидан (00939172-сонли юк хати; 2013 йил 10 сентябрдаги 1511-сонли инвойс) умумий қиймати 52194,94 АҚШ доларига тенг тиббий маҳсулотлар тақсимоти иловага мувофиқ тасдиқлансин (тақсимот 1 варақдан иборат) [4].

Соғлиқни сақлаш вазирлиги номига Канаданинг “Vantage tional Canada INC” компаниясининг топшириғи асосида Покистоннинг “Qarshi Industries PVT LTD” ташкилоти томонидан 2013 йил 25 апрелдаги (QIPL12-13/036-сонли инвойс) 8742 АҚШ долларига тенг мурувват ёрдам тариқасида келган дори воситалар тақсимот асосида тарқатилсин (тақсимот 1 варақдан иборат) [5].

Соғлиқни сақлаш вазирлиги номига “UNFPA” халқаро ташкилотларининг топшириғи асосида Хитойнинг “Peak International Trade (TIANJIN) Co., LTD.” компанияси томонидан (235-47613812-сонли юк хати; 2014 йил 5 майдаги PE3654 . и инвойс) умумий қиймати 10830,00 АҚШ долларига тенг тиббий буюмлар симоти 1-ва 2-иловаларга мувофиқ тасдиқлансин (тақсимот 2 варақдан иборат) [6].

Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати ва Туркия республикаси Ҳукумати миллий даражада COVID-19 вирусига қарши курашиш борасида, шу жумладан, иқтисодий ва ижтимоий соҳаларда амалга ошираётган кечиктириб бўлмайдиган чора-тадбирларни баҳолаган ҳолда, томонлар давлатларининг ҳудудини COVID-19 вирусининг кириб келиши ва тарқалишидан юқори даражада ҳимоя қилиш юзасидан кўриляётган қатъий ва кенг кўламдаги чора-тадбирлар муҳимлигини таъкидлаб қуйидагилар тўғрисида келишиб олдилар [7]:

- Томонлар давлатларининг қонунчилигига мувофиқ, ваколатли органлар томонидан берилган COVID-19 вирусига қарши эмланганликни тасдиқловчи расмий сертификатларни ўзаро тан оладилар.

- Томонлар эмланганлик тўғрисидаги сертификат эгасига, томонлар давлатларининг ҳудудига COVID-19 вируси тарқалишини олдини олишга қаратилган чекловларсиз киришни кафолатлайдилар.

- Миллий даражада ёки ЖССТ томонидан тасдиқланган вакциналар билан тўлиқ эмланган икки мамлакатдан келган саёҳатчилар, агар эмлаш тегишли ваколатли органлар томонидан тасдиқланган бўлса, ўз мамлакатларига киришда ушбу қоидалардан фойдаланадилар.

Ўзбекистонда илк бор “биллур болалар”ни операция йўли билан даволаш йўлга қўйилди. Номукамал остеогенез хасталигига чалинган ўғил-қизларни “биллур болалар” деб ҳам аташади. Бу суякларнинг тез-тез синиши билан намоён бўладиган камёб туғма генетик касаллик бўлиб, одатда фарзанд туғилишидан ёки унинг кичик ёшлигидан кузатила бошлайди.

Республика болалар ортопедия марказида ушбу хасталикни жарроҳлик йўли билан даволаш йўлга қўйилган. 2021 йилда бошланган халқаро ҳамкорлик натижасида Ўзбекистонда илк бор ўтказилган бундай операцияларни эндиликда ўзбек шифокорлари мустақил равишда амалга оширмоқда.

Номукамал остеогенезга чалинган болаларга телескопик стержень ўрнатиш операциясини илк бор 2021 йил 15 октябрда, Россиянинг Болалар саломатлиги миллий тиббий тадқиқот маркази мутахассислари билан биргаликда бажарган эдик, дейди Республика болалар ортопедия маркази директори Акбар Тиляков. – Кейинчалик Санкт-Петербургда жойлашган Г.И.Турнер номидаги болалар травматология ва ортопедия миллий тиббий тадқиқот маркази мутахассислари иштирокида ҳам худди шу амалиётни ўтказдик. Шундан сўнг бу муракаб операцияни тўлиқ ўзлаштириб, мустақил равишда амалга оширишга киришдик. Ҳозирга қадар жами 5 нафар болада бу амалиёт маваффақиятли ўтказилди. Маълумот учун, Ўзбекистонда номукамал остеогенез ташхиси қўйилган юз нафардан ортиқ болалар рўйхатга олинган. Афсуски, яқин вақтгача юртимизда уларга юқори технологик тиббий ёрдам кўрсатиш мушкул эди.

Шу боис ота-оналар бемор фарзандларини оператив даволатиш учун Россия, Жанубий Корея, Ҳиндистон, Туркия каби давлатларга олиб боришлари зарур бўлган.

Номукамал остеогенез нуқсони бўлган ўғил-қизларга телескопик стержень ўрнатиш операцияларида бутун дунё бўйлаб “олтин стандарт” ҳисобланган “Fassier Duval” телескопик тузилмаларидан фойдаланилмоқда. Бу конструкция кейинги суяк синишлари хавфини камайтириш ва тез юришни бошлаш имконини беради. Келишув 2022 йил 15 мартдан эътиборан Ўзбекистон ва Туркия учун амал қилади.

Хуллас, Ўзбекистонда мустақилликнинг илк йилларидан бошлаб соғлиқни сақлаш соҳасида хорижий давлатлар ва ташкилотлар билан ҳамкорлик алоқалари йўлга қўйилди. Соғлиқни сақлаш соҳасида ҳамширалар тайёрлаш, тиббий амалиётларни амалга оширишда яқиндан ҳамкорлик ишлари амалга оширилмоқда.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР:

1. Ҳамшира журнали, 2007 йил 2-сон.
2. Ўз ИТТХ МА, 1-фонд, 1-рўйхат, 933-иш, 103-варақ.
3. Ўз ИТТХ МА, 1-фонд, 1-рўйхат, 933-иш, 92-варақ.
4. Ўз ИТТХ МА, 1-фонд, 1-рўйхат, 933-иш, 170-варақ.
5. Ўз ИТТХ МА, 1-фонд, 1-рўйхат, 933-иш, 176-варақ.
6. Ўз ИТТХ МА, 1-фонд, 1-рўйхат, 933-иш, 178-варақ.
7. Янги Ўзбекистон, 2022 йил 12 март.
8. Nomozov, Xurshid. "INTERNET-MAKON RESURSLARIDAN FOYDALANISH SOHALARI." *Development and innovations in science* 2.7 (2023): 8-14.
9. Nomozov, Xurshid. "INTERNET-MAKON MOHIYATI, GENEZISI VA ZAMONAVIY TARKIBI." *Farg'ona davlat universiteti*, (3) (2023): 67-67.
10. Номозов, Х. "ИНТЕРНЕТ-МАКОН ТАЪСИРИДА СОДИР БЎЛАЁТГАН НЕГАТИВ ИЖТИМОЙЛАШУВ ШАКЛЛАРИ." *Философия и право* 26.3 (2023): 232-235.
11. Nomozov, Xurshid. "OMMAVIY AXBOROT VOSITALARINING IJTIMOY FUNKSIYASI." *TAMADDUN NURI JURNALI* 1.64 (2025): 253-255.
12. Shavkat o'g'li, Nomozov Xurshid. "INTERNET-MAKON MOHIYATI, GENEZISI VA ZAMONAVIY TARKIBI." *TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'UYALAR* 1.2 (2024): 48-51.
13. Shavkat o'g'li, Nomozov Xurshid. "JAMIYAT IJTIMOYLAHUVIDA INSTITUTLARI O'RNI VA INTERNET-MAKONNING UNDAGI O'RNI." *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION* 1.2 (2024): 83-88.
14. Shavkat o'g'li, Nomozov Xurshid. "JAMIYATDA INTERNET-MAKON KONTENTLARI TA'SIRIDA SODIR BO'LAYOTGAN NEGATIV IJTIMOYLAHUV SHAKLLARI." *TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'UYALAR* 1.2 (2024): 52-58.
15. Shavkat o'g'li, Nomozov Xurshid. "JAMIYATDA INTERNET-MAKON RESURSLARIDAN FOYDALANISH SOHALARI." *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS* 1.2 (2024): 113-118.
16. Shavkat o'g'li, Nomozov Xurshid. "JAMIYATDA INTERNET-MAKON RESURSLARIDAN FOYDALANISH SOHALARI." *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS* 1.2 (2024): 113-118.
17. Shavkat o'g'li, Nomozov Xurshid. "AXBOROT XURUJINING O'SMIRLAR HAYOTIGA TA'SIRI." *QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI* (2023): 1285-1287.
18. O'G'Li, Nomozov Xurshid Shavkat. "YUKSAK AXBOROT MADANIYATI-INTERNET-MAKON RESURSLARIDAN RATSIONAL FOYDALANISH SHARTI." *Research Focus* 2.6 (2023): 105-110.
19. Shavkat o'g'li, Nomozov Xurshid. "THREATS TO INFORMATION SECURITY IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS." *Gospodarka i Innowacje*. 22 (2022): 229-231.